

ZÁVĚREČNÁ PÍSEMNÁ EVALUACE

účastníka zahraniční stáže ve WALESU v termínu prosinec 2014

vypracovala: Bc. Hana Plachá

Má prvotní očekávání od zahraniční stáže ve Walesu byla spojená s poznáváním přístupu ke vzdělávání v jiných podmínkách, v jiné zemi a jiné kultuře, která v podstatě nebyla zasazená do konkrétní představy s pevnými teoretickými základy. Jelikož téma problematiky zaměřené na emoční a sociální stránku ve vzdělávání je neustále považováno za jedno ze stěžejních a stává se globálním problémem vzhledem k životnímu stylu rodin s dětmi, jedná se o problém řešený také v naší každodenní pedagogické praxi. Konkrétní problémy vztahující se k jednotlivcům i skupině v této oblasti nelze však řešit s velkou efektivitou bez podpory jednotlivých zúčastněných stran podílejících se na výchovně vzdělávacím procesu a bez komplexního přístupu k věci.

V úvodu stáže velmi srozumitelnou formou a v profesionálním podání prof. Judy Hutchings na univerzitě v Bangoru nám byla představena metodika Incredible Years a v návaznosti na tento program metodika vytvořená pro školy ve Walesu pod názvem „Amser Caleb“, „Kai a Mai“, která byla velmi podrobně a konkrétně prezentována Rhian Gwyn. Tato teoretická část mi pomohla se v následném přímém pozorování předškolních zařízení zaměřit se na určité konkrétní prvky a zároveň předchozí získané znalosti mi umožnily pojmout v reálné situaci navazující momenty.

Jedním z důležitých článků stáže, který se stal zájmem mého pozorování, bylo zapojení rodičů do celého vzdělávacího procesu a práce s kurikulem dotýkajícím se emočních a sociálních dovedností dětí. Rodiče jsou tu systematicky vzděláváni jako jeden z článků celého programu a formou sdílení denních aktivit prostřednictvím úkolů pro rodiče a děti neustále seznamováni s obsahem řešených témat, pravidel apod. Ve své pedagogické praxi jsem se již pokusila hledat způsob a cestu k propojení rodiny a školy a najít možnosti, jak se pokusit rodičům z řad laické veřejnosti pomoci v informovanosti o důležitosti předškolního období v utváření osobnosti dítěte a jeho celistvém rozvoji. Tento moment vnímám jako možnou inspiraci, podporu a ujištění se ve správnosti realizace této myšlenky.

Celá stáž se tak stala skládkou, do které jsem na základě připraveného scénáře postupně dostávala možnost vkládat části dle vlastních potřeb a uvážení tak, aby bylo možné

si odnést maximálně vyhovující stavbu, kterou si může každý sám přetransformovat do podmínek svého pracoviště. Ať již se však jedná o malý kousek, či celou „skládačku“, je nutné se zamyslet nad způsobem implementace do naší vzdělávací politiky a také zvážit možnosti. Nad těmito faktory jsem se již sama zamýšlela v průběhu stáže a musím konstatovat, že v současné době jsem v situaci, kdy za maximální podpory vedení je velmi reálné využít na základě inspirace sledované principy ve své pedagogické praxi. V zařízení (ZŠ a MŠ Lesnice), ve kterém pracuji, vzniká tolik diskutovaná a podporovaná návaznost jednotlivých stupňů vzdělávání, jelikož se jedná o malotřídní školu na vesnici. Vedení školy (p. ředitelka Mgr. Marie Beranová) pro letošní rok bylo schopno vytvořit ideální personální podmínky pro práci pedagogů v předškolním zařízení a praktické zkušenosti paní ředitelky v uskutečňování principů v oblasti rozvoje emočních a sociálních dovedností jsou obrovské.

Napadá mě k tomu moment, který jsem prožila po návratu ze stáže. Při rozhovoru s paní ředitelkou, kdy jsem líčila některé z postřehů zachycených ve školách ve Walesu, jsem se dotkla „knihy třídního maskota“. Při rozhovoru s učitelkou školy Ysgol Bro Lleu, která měla ve třídě děti, asistentky a nás, návštěvu z České republiky, proběhla mezi jinými „minutová“ ukázka knížky, která je vytvořena pro nějaké třídní plyšové zvíře kolektivem tak, že jednotlivec, který si zaslouží, chce, či jej skupina zvolí, si zvíře odnese s sebou domů. Okamžiky, jak s tímto „plyšovým hrdinou“ tráví jeho rodina čas, zaznamenává rodič do knihy. Příkládá fotografie, píše, co společně zažili, ale hlavně, rodiče jsou nuceni s dítětem něco zajímavého prožít. Všichni si na sebe prostřednictvím plyšového kamaráda najdou efektivně strávený čas a poté dítě samo vypráví, co zažili také všem ostatním ve skupině. Stává se tak jedinečným, prožívá svých „pár minut slávy“ a vybrušuje také dovednosti jako je projev před obecnstvem, komunikativní dovednosti, paměť, seznamuje ostatní se svou rodinou apod. Zpátky na začátek myšlenky. Paní ředitelka po vyslechnutí mého postřehu otočila židli, ze skříně sundala velkého slona a vyndala z police „Slonův příběh“.....již kdysi dávno, řekla, mi bylo líto vyhodit tohoto slona, a tak jsem mu zkusila s dětmi zprostředkovat zajímavější osud.

...a já jsem věděla, že tohle je člověk maximálně nakloněn způsobu práce představené v několika dnech ve Walesu, která zohledňuje dítě a není zaměřena výhradně na výkonovou složku.

Důvod, proč věnuji v úvodu hodnocení největší část popisu situace v konkrétním zařízení, je jedním z aspektů důležitých při zavádění nových záležitostí do vzdělávacího

programu. Toto zvážení podmínek k odlišným přístupům vychází nejen z mých předešlých pedagogických zkušeností, ale také z rozhovorů vedených na stáži s ostatními kolegyněmi nad problémy ohledně případné implementace programu do vzdělávací koncepce konkrétní mateřské školy, kdy je právě nezbytná maximální podpora vedení školy.

V systému vzdělávání v České republice nastaveném státem je v každém případě téměř likvidačně směrem k jakýmkoliv inovacím ve vzdělávání a individuálnímu přístupu k dítěti stanoven počet dětí ve třídách. Obrovským problémem, který ničí již tak vysokou úroveň českého školství a posouvá ji k rovnici kvantitativního financování školství bez ohledu na kvalitu. Tenhle neustále diskutovaný problém byl bez větších snah účastnic stáže denně konzultován také v souladu s pohledem na metodiku a pozorovanou praxi v zařízeních Walesu při skupinových reflexích.

Jedním z důležitých hledisek kurikula pro předškolní děti „Amser Caleb“ (čas s medvědem Calebem), ve kterém se uplatňuje princip pozitivního přístupu, pozitivního motivování a zaměřuje se na vztahovou problematiku, emoční dovednosti dětí a problémové projevy chování je návaznost na tento program v dalším stupni vzdělávání. Jedná se o to, že připravená rozpracovaná kurikula pro zařazení do školních programů „Dino program“ a „Nejlepší přátelé“ dávají na významu předešlé výchovně vzdělávací práci na nižším stupni a zároveň tak umožňují zvýšit efektivitu dosažených výsledků ve sledovaných oblastech.

Kurikulum pro předškolní děti je rozděleno do 4 základních částí- zavádění pravidel ve třídě, rozvíjení dovednosti poslouchat mluvené slovo, být schopen rozpoznat své pocity a pocity druhých a kontrola negativních pocitů.

Nejprve s dětmi dochází k zavádění pravidel ve třídě a jejich důkladnému osvojení, zvnitřnění. K tomu slouží soubory her, aktivit, neustále s dětmi prováděných v kontaktu s dospělou osobou. Jedná se různé podoby činností s obdobou lotto, bingo, manipulace se zalaminovanými kartami a neustálá vizualizace pravidel.

Jednotlivá pravidla přichází do skupiny děti seznámit medvěd Caleb a jeho kamarádi Kai a Mai se stávají společně s ním prostředníky mezi učitelem a dětmi a jsou společně tvůrci modelového chování. „Děti potřebují prostředky, jelikož nemají jazyk na takové úrovni komunikace.“, říká Rhian Gwyn. Součástí vypracované metodiky je také velká Calebova kniha a Calebova kniha lesních pravidel. Tyto knihy ve formátu A3 obsahují podklady pro učitele k vyprávění o medvědovi a zároveň vizualizaci pro děti toho, kde žije, fotografie jeho

uzavřeného košíku ve kterém bydlí, jeho zážitky. Vše slouží k podpoře osvojení třídních pravidel a všech bodů sestaveného kurikula. Starý moudrý medvěd např. řekne dětem, co se mu stalo, když byl malý a žil s maminkou, jaká pravidla měl v lese pro to, aby jej neustále udržovala v bezpečí. Jedná se o Calebova pravidla, která jsou však cestou k tvorbě pravidel třídních.

Jednotlivá třídní pravidla jsou určena pro specifickou oblast, specifickou skupinu, tudíž se liší od lesních a udávají jak se chovat mezi sebou ve třídě. Jednotlivá pravidla jsou vždy pozitivně formulována jako např. „vnitřní hlas“- pro pobyt v místnosti, „tiché nožičky“- pro pohyb v místnosti, „ruce u těla“- předcházení agrese, „tiše se hlásit“, „být v klidu“, „čtyři nohy na zemi“- nehoupat se na židli. Vrcholem striktně nežádoucího chování je prvek „tichá židle“. Toto místo však není vnímáno jako trest, nicméně poskytuje čas, jak se zklidnit, čas na změnu. V tomto procesu musí být dítě ignorováno ostatními. Ačkoliv se toto pojetí zdá jako jednoduché a striktní řešení, celému smysluplnému výsledku předchází dlouhé učení, aby dítě bylo schopno vnímat důsledek svého chování. Veškeré denní aktivity doprovází pozitivní gesto se zvednutým palcem. Pozornost je věnována pouze pozitivním projevům chování, které druhotně řeší negativní, nežádoucí projevy chování.

Celý tento program tlačí do popředí emoční dovednosti a staví jejich osvojení před studijní výsledky. Rhian Gwyn popisuje důležitost osobního přístupu k dítěti pomocí nádoby na stres. „Představte si dítě a na jeho hlavě nádobu, kterou každý den může mít jinak naplněnou již z domácího prostředí. Některé dítě jí má relativně prázdnou, dítě z problémového prostředí, kdy se rodiče hádají, požívají drogy, alkohol téměř plnou. Stačí velmi málo a pomyslná nádoba stresu přeteče již u vstupu dítěte do školy kvůli maličkostem“, říká Rhian Gwyn. K řešení, či lépe předcházení takových situací nám byl představen Incentive program for individual child – Králíček v zelí.

Tyto momenty představené na středisku Cebei v průběhu aktivních přednášek a také na několika video ukázkách z praxe v průběhu prezentace byly promítnuty v navštívených školských zařízeních (Ysgol Gynradd Y Parc, Ysgol Bro Lleu). Zmíněné školy byly spojeným zařízením předškolního a následně základního vzdělání v jedné budově. Veškeré popsání situace jsme měly možnost zaregistrovat v průběhu sledované výuky a jevila se jako velmi aktivně fungující. Při rozhovoru s ředitelkou školy Ysgol Bro Lleu, například padla poznámka, že nemá problém v situaci, kdy je celá škola při jedné akci pohromadě všechny děti uklidnit pouze jedním zvednutím ruky, jelikož všichni „fungují“ jednotně podle stejných

pravidel. Tato žena nám také sdělila skutečnost, že v momentě převzetí vedoucí funkce nemohla opustit svojí pedagogickou práci a zůstala učit ve své třídě, z důvodů velké vázanosti kolektivu na její osobnost. Zmínila skutečnost, že jejím odchodem ze třídy se chování některých problémových jedinců zhoršilo, kolektiv třídy velmi těžce tuto skutečnost zpracoval, zůstala tedy i nadále jejich učitelem proto, aby nepřišla veškerá předešlá práce vniveč. Z jejích slov bylo zřejmé nasazení pro dobrou věc a jistě již ověřené „plody úspěchu“ ji vedly k tomuto kroku. Možná tato věta je pro mě osobně také jedním z motorů, který dává celému tomuto programu smysl.

Při návštěvě školy bylo všude evidentní velmi podnětné prostředí, mnohdy až předimenzované prostory zaplněné barevnými výtvy dětí, neustále vizualizovaná pravidla na chodbách, ve třídách. Byl znát evidentně komplexní přístup všech zúčastněných osob na vzdělávání v areálu školy- např. vyvěšený individuální plán pro dítě se specifickými vzdělávacími potřebami na viditelném místě s přiloženou fotografií. Ačkoliv prostředí působilo možná až zmateně a neklidně, veškeré komponenty mozaiky na zdech se skládaly z částí, které se jakkoliv vztahovaly k dětem samotným. Výtvy a výrobky dětí, jejich neustálá dokumentovaný kontakt s pravidly.

Unikátní bylo také setkání se s propracovaným systémem učení podle inteligencí. Ve všech třídách byly viditelně umístěné fotografie dětí ve spojení s jejich „koláči“ zobrazujícími rozložení úrovně jednotlivých inteligencí podle H. Gardnera. Tato část putovala s dítětem po celou dobu jeho vzdělávání a byla evidentně vnímána také ostatními vrstevníky ve velmi pozitivním smyslu. Dítě, které nemá tolik vizuálně zaplněnou některou z úrovní schopností podle inteligencí je druhým vnímáno jako někdo, komu může ten silnější pomoci a naopak. Nebyla znát žádná rivalita, ba dokonce úžasné výtvarné projekty realizované tímto směrem, kdy za využití toho, že je každý jiný a má rád jiné způsoby učení vznikaly neuvěřitelně zajímavé koláže. Tento způsob práce s inteligencemi podle H. Gardnera byl všude na viditelných místech doplněn také o systém rozvoje mozku, který byl dětem již od předškolního věku vysvětlen, zařazen do programu dne, barevně odlišen a dále podporován pomocí systému odměn. Děti tak neustále vnímají rozdíly mezi činnostmi, které přispívají k rozvoji mozku či nikoliv, postupně jsou v procesu učení obeznámeny s možnostmi, do jaké míry jsou schopny tuto skutečnost ovlivnit apod.

Celý program stáže byl dle mého pohledu zcela adekvátně nastaven tak, aby bylo možné v poměrně krátkém čase nasát co nejvíce informací v propojení s realitou. Na onom

teoretickém základě podaném v rámci prezentací centra Cebei na Univerzitě v Bangoru se poté dalo stavět a mé představy tak dostaly konkrétní podobu a rozměr. Stejně tak, jako se každé dítě je schopno učit a rozvíjet jiným způsobem na základě jiných podnětů, volbou jemu bližší, jiné vzdělávací nabídky, stejně tak i my dospělí jedinci vnímáme stejné situace odlišně a odnášíme si jiné postřehy a naše cesty k dosažení stejného cíle se mohou lišit.

Má cesta již svůj nepatrný kousek započala. Po návratu ze stáže se mnou k dětem přicestoval nový kamarád, který neumí mluvit naším jazykem. Možná se pokusím navázat na mé snahy jak přijít nenásilnou formou k dětem s výukou angličtiny. Tento kamarád již děti naučil, že bude ve třídě po dobu jejich pobytu odpočívat a bude tudíž potřebovat jistý klid. Společně zkusíme jinak pojmout pravidla ve třídě. Použití gesta vyjadřujícího pozitivní ocenění se již po týdnu stalo s mrknutím oka krásně pozorovatelné i mezi dětmi. Kolegyně v rámci předvánočních dní prošly mým malým mentorským tréninkem a snažíme se společně o způsob vyzvednutí pozitivního, žádoucího chování jako způsob nápravy, změny chování nesprávného, nežádoucího. Jako dárek na vánoce jsem od paní ředitelky pro naši třídu dostala velkou laminovačku a možná vznikne i další „Slonův příběh“.

Ještě jednou bych tímto ráda poděkovala zejména paní Egle Havrdové, PhD za skvělou organizaci a veškeré zprostředkování stáže a také celému jejímu týmu.